

Поезія Анатолія Кичинського

Юлія Мовмига,

вчитель української мови та літератури

Северодонецької гуманітарно-естетичної гімназії

Луганської області

Мета: ознайомити учнів з біографічними відомостями лауреата Шевченківської премії Анатолія Кичинського, особливостями його поезії, з'ясувати роль художніх засобів його творів; формувати навички виразного й усвідомленого читання поезії, вміння визначати ідею віршів; пояснювати власне розуміння образності.

Обладнання: портрет А. І. Кичинського, збірка поезій «Пролітаючи над листопадом», автопортрет К. Білокур, репродукція картини «Цар-колос», твори Г. Сковороди.

Міжпредметні зв'язки: історія України, українознавство, живопис.

Випереджальне завдання: ознайомитися зі збіркою поезій «Пролітаючи над листопадом», підготувати міні-проекти за творчістю А. Кичинського, К. Білокура; вивчити напам'ять поезії.

Епіграф: Коли природі потрібно щось створити,
вона народжує генія, який зробить це за неї.

Ральф Емерсон Уолдо

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності

(Звучить музика П. І. Чайковського «Пори року. Осіння пісня».)

Вступне слово вчителя.

Світ рослин життєво необхідний людині. Протягом тисячоліть велика кількість рослин використовується в найрізноманітніших сферах людської діяльності. Рослинні мотиви та образи широко представлені у творчості митців слова та пензля.

Підготовка до сприймання нового матеріалу.

Сьогодні на уроці піде мова про унікальну людину, бо лише унікальній особистості дано поєднати в собі талант літературний із талантом живописця.

Кичинський Анатолій Іванович – поет, перекладач, художник (*учитель звертає увагу на портрет митця*).

Ті шанувальники поезії Анатолія Івановича, котрі не знайомі з його живописом, не можуть не звернути увагу на словесну кольористику, на гру світла й тіні, на композиційну довершеність зображуваного, тобто на все те, завдяки чому його поетична творчість сприймається як щось надзвичайно живописне.

II. Оголошення теми уроку

Учитель. Анатолій Кичинський – сучасний поет, творчість якого містить у собі не тільки народнопоетичні традиції, а й традиції класиків української поетичної культури. Він майстерно володіє фольклорними інтонаціями, авангардними формами.

«Пролітаючи над листопадом» – так називається збірка поезій, яка у 2006 році була відзначена Шевченківською премією і з якою ми ознайомимось на сьогоднішньому уроці.

До збірки увійшли неповторні вірші, кожен із яких вимагає «зусиль мозку і душі», можливо, зачерствілої від буденщини душі.

Анатолій Іванович «різний у кожній із поезій: грайливий, іронічний, патріотичний, споглядальний, категоричний, закоханий (у Світ, у Степ, у Жінку)...»

III. Опрацювання навчального матеріалу Уведення учнів у життєвий світ та творчу лабораторію митця

1. Представлення міні-проектів (учні працювали в групах).

Учитель. «Найуніверсальніший поет кінця ХХ століття», «Таврійський митець», «Співець українського степу»... Хто він?

Група «біографи».

«А. Кичинський – поет-лірик, поет-маляр, поет-мислитель».

Кичинський Анатолій Іванович народився 4 квітня 1950 року в селі Преображенка Чаплинського району на Херсонщині. Закінчив філологічний факультет Херсонського педагогічного інституту (1972) та Вищі літературні курси при Літературному інституті імені О. М. Горького (1981). Працював кореспондентом-організатором Бюро пропаганди художньої літератури Спілки письменників України, керівником Херсонського обласного молодіжного об'єднання.

Значку частину віршів А. Кичинського покладено на музику, які виконують відомі співаки, а картини-пейзажі, натюрморти поета і художника є у приватних зібраннях в Україні і за кордоном.

Нині займається творчою роботою. Автор 13 поетичних книжок, виданих в Україні (Київ, Сімферополь, Херсон), а також у Росії (у перекладі російською мовою).

А. Кичинський – почесний мешканець Херсона.

Він член Національної спілки письменників України та Асоціації українських письменників, лауреат літературних премій імені Павла Усенка (1983), «Князь роси» імені Тараса Мельничука та імені Бориса Нечерди (2000), **Шевченківської премії (2006)**, міжнародної літературної премії «Летюче срібне перо» фестивалю поезії слов'янських країн «Слов'янські обійми» (2008). Нагороджений медаллю «Незалежність України» Міжнародною академією рейтингових технологій «Золота Фортуна».

Група «літературознавці».

«Малюнкове слово Кичинського».

Збірки А. Кичинського «Пролітаючи над листопадом» (2004) і «Танець вогню» (2005) настояні на провідних засадах та інтонаціях його поезії – асоціативності, ліризмі, філософуванні.

Поет сприймає життя як стихійний потік знаків, підсвідомих натяків, символів. Я. Голобородько зазначає: «За поетичною версією А. Кичинського, усе у житті є значущим, усе виражає або висловлює не завжди видиму сутність, усе є взаємопов'язаним і взаємодіючим. Ліричне (глибоко особистісне) й епічне (помасштабному широке) сприйняття життя не є чимось протиставленим, а, навпаки, доповнюють одне одного. Світ природи є так само асоціативним, як і культура духовних переживань, й органічно переходить у світ цілковито суб'єктивних інтерпретацій». І далі: «Анатолій Кичинський – лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка 2006 року за збірки «Пролітаючи над листопадом» і «Танець вогню» – постає поетом не лише сьогоднішньої української культури, а й для наступних поколінь шанувальників красного слова. Його художнє слово є по-справжньому «красним» – виразним, малюнковим, багатобарвним, масштабним, поетично мудрим. Його поетичний простір засвідчує, що Таврійська земля услід за Олексієм Кручених, Дмитром Овсянико-Куликовським, Борисом Лавреньовим, Миколою Кулішем, Сергієм Бондарчуком, Миколою Гриньком продовжує народжувати й плекати митців, ім'я і творчість яких стають брендом. Брендом сучасного і стильного мистецтва».

Учитель. Одна з поезій збірки «Пролітаючи над листопадом» присвячена видатній народній майстрині. Можливо, постать цієї жінки захопила Анатолія Івановича ще й тим, що він не лише поет, а й художник!

Група «художники».

«Геніальний самородок з народу».

«Якби в нас була такого рівня художниця, ми змусили б заговорити про неї світ». Ці слова сказав Пабло Пікассо, відвідавши виставку картин Катерини Василівни Білокур у Парижі (звертається увага на портрет художниці).

Життєвий та творчий шлях К. Білокур не був легким. Народилася вона 7 грудня 1900 року у с. Богданівка Київської області у бідній селянській родині. У дитячі роки вчитись у школі їй не довелося. Але тяга до знань, книг допомогла пізніше заповнити прогалини в освіті. Любов до малювання, до мистецтва поступово відтіснила інші інтереси. Батьки дарма намагалися відволікти доньку від «дурної справи», яка стала сенсом усього її життя.

Натюрморти Білокур захоплюють філософським осмисленням життя. Зображені на них квіти, овочі, предмети побуту завдяки фантазії, образній мові художниці перетворюються на пісні, що оспівують природу, людину та її діяння.

У другій половині 30-х – у 40-х роках мисткиня опанувала техніку живопису. Водночас вона керувала драматичним гуртком у сільському клубі, сама виступала на сцені.

Після визволення села від фашистів Катерина Василівна створює одні з найкращих своїх творів – «Буйна», «Декоративні квіти» (1945), «Привіт урожаю» (1946) і славнозвісне полотно «Цар-колос» (1949).

50-ті роки – найбільш плідний період творчості. Їй допомагає Спілка художників України. К. Білокур бере участь у багатьох виставках, у Богданівку приїжджають видатні представники української культури. Художниця зустрічається й листується з П. Тичиною, М. Бажаном, В. Касіяном, А. Середою, М. Донцовим, С. Таранушенком. Але після смерті батька на її плечі лягло усе домашнє господарство та догляд за старою матір'ю, що забиравало багато сил і здоров'я. У 1954 році у Парижі на міжнародній виставці демонструються її картини «Цар-колос», «Берізка» і «Колгоспне поле», які високо оцінив Пабло Пікассо. У 1956 році їй присвоєно звання народного художника України. В останні роки життя К. Білокур створила чудові картини: «Півонії» (1959), «Букет квітів» (1959), «Квіти і овочі» (1959), «Натюрморт» (1960).

Вона тяжко хворіла, давалися взнаки злигодні тогочасного сільського побуту, невлаштованість в особистому житті, хвороба матері.

Померла художниця 9 червня 1961 року. У 1977 році в с. Богданівці було відкрито меморіальний музей художниці, на території якого встановили пам'ятник.

2. Аналіз поезії А. Кичинського «Катерина Білокур». Виразне читання вірша напам'ять.

Катерина Білокур

Понасіяла квітів
край серця,
край поля колгоспного,
принесла їм напитись
на кінчику пензля роси.
Отаке воно, щастя.
А буває ж і так, що когось воно
помине і не верне,
хоч як ти його не проси.
Я і нині щаслива,
хоч і тяжко лежати без діла.
Все дивлюся
крізь квіти
на світ, у якому жила.
Он цар-колос нагнувся.

Он бджола, вся в пилку, полетіла.
Он людина пішла.
Вся в роботі.
Ну чим не бджола?..

Бесіда за змістом вірша.

Чи сподобалася вам поезія? Чим саме?

Які основні мотиви вірша?

Що головне у цьому творі: опис природи чи почуття і відчуття ліричної героїні? Знайдіть ключові образи.

Яким зором бачить Катерина красу довкілля?

Продовжіть словесний ряд: *піднесеним, радісним, захопленим...*

Завдання для груп.

Назвіть використані художні засоби, що передають думки і почуття героїні. Які риси вдачі поета виявилися у вірші?

Які інтертекстуальні переклички можна визначити?

Складіть калейдоскоп «кольорового настрою», який викликало у вас прочитане.

Зміст яких поетичних рядків відтворює репродукція картини К. Білокур «Цар-кокос»? Що хотіла повідати, виразити за допомогою кольору художниця?

Учитель. Питання про те, що таке щастя і що означає бути щасливим, з давніх часів хвилювало людину. Яке воно – жіноче щастя Катерини Білокур? (*Відповіді учнів.*)

Учитель. У Анатолія Івановича щастя – «чоловіче». *Виразне читання учнем вірша напам'ять.*

Щастя

Я знаю щастя – трудне, чоловіче.

Заради нього, певно, ми й жили.

Щоб людям чесно глянути у вічі,

А руки синові були як дві бджоли.

І щоб мій степ

Не зміг без лемеша,

Як я не зміг без тебе, Україно...

Щоб виростало щастя мого сина

Таврійським хлібом,

Сіллю Сиваша...

Із книжки «Вулиця закоханих дерев»

Чого найбільше прагне автор вірша?

Учитель. Скажіть, будь ласка, що ж випромінюють поетичні твори Анатолія Кичинського? Чи можуть вони бути корисними для формування художніх смаків?

Використовуючи прийом «Асоціативний куц», побудуйте асоціації до образу автора поезій (рис. 1). Участь беруть усі групи.

Батько	АНАТОЛІЙ КИЧИНСЬКИЙ	Художник
Щаслива людина		Син України
Лауреат Шевченківської премії		Залюблений у людей і природу

Рис. 1 Асоціативний куц до образу автора поезії

Асоціація – це зв'язок між окремими уявленнями, коли під час одного уявлення виникає інше. Наче перекидаються містки між розв'язуванням завданням та схожими ознаками або властивостями іншого об'єкта. Цим іншим об'єктом може бути будь-що: жива та нежива природа, казкові герої, будь-які спогади, образи або символи, навіть запах і звук.

3. Коментування вислову, що є епіграфом уроку.

IV. Підсумок

Учитель. Природа щедро нагородила талантами Анатолія Івановича Кичинського. Ми пересвідчилися у неповторності його поезії. Осягаючи глибини поетичних рядків автора, ми водночас учимося розуміти самих себе. І чим швидше людина навчиться це робити, тим багатшим і глибшим буде її духовне життя. Закінчити сьогоднішній урок я б хотіла словами А. І. Кичинського: «*А от якби людина звернула увагу на культуру, мистецтво – те, що вимагає зусиль мозку і душі, і тоді мозок і душа не атрофуються, вони будуть розвиватися, і таким чином, можливо, людство і зверне із того хибного шляху, який, я переконаний, веде до самознищення.*».

V. Рефлексія та оцінювання.

VI. Домашнє завдання.

Обов'язкове: дати відповідь на запитання (усно) «Що ж записано в книгу життя?».

За бажанням: написати свій трактат про щастя (технологія РАФТ: роль – філософ; адресат – однокласники, сучасники; форма – твір; тема – щастя).

Література

- Анатолій Кичинський: про поезію, премії та інше... [Електронний ресурс] / Анатолій Кичинський. – Режим доступу: <http://www.artkavun.kherson.ua/ua-anatoliy-kichinsk>
- Вірші Анатолія Кичинського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://maysterni.com/user.php?id=168&t=1>
- Голобородько Я. Ю. Фольклорність, «прокласичність», модерність – бренд Анатолія Кичинського. [Електронний ресурс] / Я. Ю. Голобородько. – Режим доступу: <http://krai.lib.kherson.ua>
- Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Проект // Дивослово. – 2011. – № 7. – С. 20–27.
- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
- Стецюк Ю. Компетентнісний підхід у теорії та практиці контрольної-оцінювальної діяльності вчителів / Ю. В. Стецюк // Освіта на Луганщині. – 2010. – № 1 (32).
- Шевченківські лауреати, 1962 – 2012: енцикл. довід. / Авт. -упоряд. М. Г. Лабінський; Вступ. слово Б. І. Олійника. – [3-те вид. змін. і допов]. – К. : Крилиця, 2012. – 864 с.
- Щербат Т. М. Причетні до Слова: Літературно-публіцистичне видання / Т. М. Щербат. – Херсон : Айлант, 2011. – 368 с.